

Ferîdüddin Attâr'ın Mantıku't-Tayr Adlı Eserinde Er/Eren Olgusuna Sembolik Yaklaşımının Değerlendirilmesi

Aysel Sarıyüce

 <https://orcid.org/0000-0002-7912-0851> | as571310@gmail.com

Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Temel İslami Bilimleri Anabilim, Dalı Tasavvuf Bilim Dalı, Ankara, Türkiye

Öz

Türkçe'de günlük kullanımda “er” kelimesi, çoğunlukla cinsiyet olarak erkeği cinsiyet anlamı içermeksizin de yaptığı işi en güzel, en mükemmel şekilde yapan kişiyi ifade etmek için kullanılır. Tasavvufta ise er olgusu, örnek kul olma vasfına sahip insân-ı kâmil temsil eden bir kavram olarak kullanılmaktadır. Bu olgu, sözlüklerde erkekliğe işaret etse de tasavvufî açıdan cinsiyet ayrımı yapılmadan Allah'ın rızasını kazanan, insân-ı kâmil vasfına sahip olan erkek ve kadınlar herkesi içine alır. Er olgusunu Ahmed Yesevî (öl. 562/1166), Mevlânâ (öl. 672/1273) ve Yûnus Emre (öl. 720/1320) gibi mutasavvıflar da eserlerinde kullanmışlardır. Tasavvufta er/eren olgusu, dinî ve ahlâkî yaşayıştaki olgunluğa işaret eder. Ferîdüddin Attâr (öl. 618/1221), Fars ve Klasik Türk Edebiyatının önde gelen mutasavvıf ve şairleri arasında yer alır. O, Mantıku't-tayr adlı eserinde er olgusunu sembolik bir anlatımla sıklıkla kullanmıştır. Çalışmamızın amacı Attâr'ın er kavramına yüklediği sembolik anlatım ile hangi tasavvufî kavramlara vurgu yaptığını tespit ve analiz etmektir. Attâr, er olgusunu çoğunlukla mürşid-i kâmil, insan-ı kâmil, velî, ermiş ve sâlik anlamlarında kullanmıştır. Ayrıca er kavramını sadece insanlara ait bir özellik olarak değil bazı cansız varlıklar ve hayvanlar için de kullanmıştır. Attâr, eserinde er kavramını Allah / kul ilişkileri içinde ele alır. O, insân-ı kâmil anlamında Hz. Peygamber için de istimal eder. Hz. Peygamber, her işin eri ve var olan insanın er olmadaki hedefidir. Attâr er olgusunu mürid/ sâlik kavramları içinde ele aldığı anda, hakikate giden yolda kararlı, azimli ve yolun zorlukları karşısında sağlam bir irade ortaya koyan kişileri tanımlar. O, sâlikin vuslata olan yolculuğunda Allah'ın kullarına kendini bilmeleri için verdiği özel bir bilgi olan marifet bilgisinin önemini vurgularken, sâlikin marifet eri olması gerektiği üzerinde durur. Attâr, er kavramını insanların bağlandıkları, o yolda emek harcadıkları niyet doğrultusunda yol eri, doğruluk eri, bilgi eri, Tanrı eri, Tur eri; dünyalık şeylere bağlanıp hizmet ettiklerinde ise “nefis eri” benzetmelerini kullanır. Tasavvuftaki vahdet, kesret, yokluk marifet, seyr ü sülûk, fenâ, nefis gibi anlaşılması zor olan terimleri günlük hayatta kullanılan er kavramını kullanarak okuyucu tarafından anlaşılabilir bir boyuta getirmeye çalışır. Bu açıdan bakıldığında Attâr'ın kullanımında er kavramı cinsel bir tür olan erkeği ifade etmekten uzak, erdemli insanı kasteden bir kullanım alanına sahiptir.

Anahtar Kelimeler

Tasavvuf, Ferîdüddin Attâr, Mantıku't-Tayr, Er, İnsan-ı Kamil, Sembol, Vahdet.

Etik Beyan	Bu çalışma, 1. Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan "Ferîdüddin Attâr'ın Mantıku't-Tayr Adlı Eserinde Er/Eren Olgusuna Sembolik Yaklaşımının Değerlendirilmesi" adlı tebliğin özetidir.
Türü	Bildiri Özeti
Geliş Tarihi	20.08.2021
Kabul Tarihi	22.08.2021
Yayın Tarihi	29.08.2021
Kategori	Sanat ve Beşeri Bilimler, Dini Araştırmalar, İlahiyat
Araştırma Alanı	Bildiriler, Tasavvuf
Sempozyum	:
Adı	1. Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu
Web	https://sempozyum.okuokut.org/index.php/tsbs/article/view/32
Yer ve Tarih	Çevrim İçi - 28-29 Ağustos 2021
Sponsor	Oku Okut Derneği
Bildiri Oturum Bilgisi	9. Oturum - 29 Ağustos 2021 Pazar 16:00 - 18:00
Telif Hakkı	© 2021 Aysel Sarıyüce. Yazar telif hakkını elinde tutarak yayımcıya uygun lisans ile yayım izni vermiştir.
Lisans	
Yayımcı	Oku Okut Yayınları
Kaynak Gösterimi	Sarıyüce, Aysel. "Ferîdüddin Attâr'ın Mantıku't-Tayr Adlı Eserinde Er/Eren Olgusuna Sembolik Yaklaşımının Değerlendirilmesi". 1. <i>Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu: Bildiri Özetleri Kitabı</i> . ed. Abdullah Demir. 129-132. Ankara: Oku Okut Yayınları, 2021. https://doi.org/10.55709/okuokutpress.8

An Evaluation of Farīd al-Dīn ‘Attār’s Symbolic Approach to the Concept of ‘Er/Eren’ in Mantiq al-Tayr

Aysel Sariyüce

 <https://orcid.org/0000-0002-7912-0851> | as571310@gmail.com

Master’s Student, Ankara Yıldırım Beyazıt University, Institute of Social Sciences,
Department of Basic Islamic Sciences, Department of Sufism, Ankara, Turkey

Abstract

The word “er (man)” in daily use in Turkish refers to “a male person,” but without reference to gender, it is often used to express a person who performs his/her job perfectly well. In Sufism, the concept of “er” is used to refer to al-insān al-kāmil (the perfect human being), who possesses the quality of being an exemplary servant. Although “er” denotes masculinity in its dictionary form, in mystical terms without reference to gender, the word includes all men, and women who have the qualifications of a perfect human being, and who gain Allah’s approval. Such Sufis as Aḥmad Yasawī (d. 562/1166), Mawlānā (d. 672/1273), and Yunus Emre (d. 720/1320) also used the concept of “er” in their works. In Sufism, this concept indicates maturity in religious, and moral life. Farīd al-Dīn ‘Attār (d. 618/1221) is one of the leading mystics, and poets of Persian, and Classical Turkish Literature. He often used the concept of er in a symbolic way in his work Mantiq al-Tayr. The aim of the present study is to unearth, and analyze what mystical concepts ‘Attār emphasizes through the symbolic meanings that he attributes to the concept of er. ‘Attār often uses the notion of er to mean al-murshid al-kāmil, al-insān al-kāmil, a saint, holy person or devotee. Furthermore, he uses the concept of er not only as a characteristic of humans but also that of some inanimate beings, and animals. In his works, ‘Attār addresses this notion within Allah- servant relationships. He also uses the term for the Prophet, who is the master of every business, and the goal of every human being in being a er. When considering the notion of er within the concepts of disciple/devotee, ‘Attār uses it to define people who are determined, and patient on the way to the truth, and who show a strong will in the face of the difficulties encountered. While emphasizing the importance of knowledge of marifāt, which is a special knowledge that Allah gives His servants so that they know themselves in their journey to wuslat, he emphasizes that the devotee should be a er of knowledge. In line with the intention to which people are attached, and in which they put effort, ‘Attār uses metaphors, such as a man of path, a man of truth, a man of knowledge, a soldier of God, a man of journey; when they are attached to worldly things, and serve for them, he uses the metaphor of “the man of the self”. By using the concept of man, as used in daily life, ‘Attār tries to simplify meaning of the terms that are difficult to understand in Sufism, such as unity, abundance, non-existence, marifāt, al-sayr al-sulūk, fana, nafs for the reader so that they could comprehend them with ease. From this point

of view, the concept of man in ‘Attār’s usage is far from a gender-specific meaning that denotes masculinity but has a usage that refers to a virtuous person.

Keywords

Sufism, Farīd al-Dīn ‘Attār, Mantiq al-Tayr, Er, al-Insān al-Kāmil, Symbol, Unity.

Ethical Statement	This paper is a summary of the study titled “An Evaluation of Farīd al-Dīn ‘Attār’s Symbolic Approach to the Concept of ‘Er/Eren’ in Mantiq al-Tayr” presented at the 1st Turkish Symposium of Social Science.
Type	Conference Proceeding
Received	2021-08-20
Accepted	2021-08-22
Published	2021-08-29
Category	Art & Humanities, Religion & Theology
Research Area	Symposium Proceeding, Sufism
Conference	:
Title	The 1st Turkish Symposium of Social Sciences
Web	https://sempozyum.okuokut.org/index.php/tsbs/article/view/32
Location & Date	Online - August 28-29, 2021
Sponsor	Oku Okut Association
Proceeding Session	Session 9 - August 29, 2021, Sunday 16:00 - 18:00
Copyright	© 2021 Aysel Sarıyüce. The author retains the copyright and provides the publisher with a proper license to publish.
License	
Publisher	Oku Okut Press
Citation	Sarıyüce, Aysel. “An Evaluation of Farīd al-Dīn ‘Attār’s Symbolic Approach to the Concept of ‘Er/Eren’ in Mantiq al-Tayr”. The 1st Turkish Symposium of Social Sciences: The Book of Abstracts. <i>ed. Abdullah Demir</i> . 129-132. Ankara: Oku Okut Press, 2021. https://doi.org/10.55709/okuokutpress.8